

4. ÜNİTE

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGE STRATEJİSİ (1774-1914)

4.1. 1774-1914 YILLARI ARASINDAKİ SİYASİ GELİŞMELER

1. 1783 Kırım'ın Rusya Tarafından İlhakı
2. 1789 Fransız İhtilali
3. 1792 Yaş Antlaşması
4. 1804 Sırp İsyanı
5. 1815 Viyana Kongresi
6. 1821 Rum İsyanı
7. 1829 Edirne Antlaşması
8. 1833 Hünkâr İskeleyi Antlaşması
9. 1838 Balta Limanı Antlaşması
10. 1839 Tanzimat Fermanı
11. 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi
12. 1853-1856 Kırım Savaşı
13. 1856 Islahat Fermanı
14. 1856 Paris Antlaşması
15. 1876 Kanun-i Esasi'nin İlanı
16. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı
17. 1878 Berlin Antlaşması
18. 1881 Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin Kurulması
19. 1908 II. Meşrutiyet'in İlanı
20. 1911 Trablusgarp Savaşı
21. 1912 I. Balkan Savaşı
22. 1913 II. Balkan Savaşı

4.2. OSMANLI DEVLETİ'NE YÖNELİK TEHDİTLER

- Avrupalı güçlerin, 1699 Karlofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti üzerinde etkinlik kurması ancak 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla olmuştur. Küçük Kaynarca Antlaşması ile eski gücünü kaybeden Osmanlı Devleti'nin yerini Avrupa'da Rusya ve Avusturya almıştır.
- Fransız İhtilali ve Napoleon Savaşları'ndan sonra ise İngiltere, Fransa ve 1870'te siyasi birliğini sağlayan Almanya'nın da katılmasıyla Avrupa Devletleri Osmanlıların siyasetine karışmaya başlamışlardır.

Osmanlı Devleti'ni Paylaşma Projesi

- 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Kırım'ı ele geçirme yönündeki engelleri aşan Rusya, Osmanlı toprakları üzerinde II. Catherine'nin (Katerina) genel olarak "Yunan (Grek) Projesi" olarak bilinen "Osmanlı topraklarının paylaşılma ve eski Bizans'ı yeniden canlandırılma" amacına yöneldi.
- Osmanlı Devleti'nin paylaşılmasını sadece II. Catherine'nin (Katerina) değil Avusturya İmparatoru II. Joseph (Jozif) de istemiştir.
- Planlarını gerçekleştirmek için iki lider 1780'de Avusturya'da bir araya gelmiş ve aldıkları kararları imzalamışlardır.

Şark Meselesi (Doğu Sorunu)

- Şark Meselesi (Doğu Sorunu) diye kavramsallaşan "Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılması ve topraklarının paylaşılması" anlayışı hızla uygulamaya geçirilmiştir. Bu zihniyet İngiltere ve Fransa'nın da ilgisini çekmiştir.
- Zaman içerisinde Avrupalı devletler, Osmanlı üzerinde siyasi ve ekonomik baskı kurulmuş, gayrimüslim halkların durumları istismar edilmiş ve bağımsızlık mücadeleleri desteklenmiştir.
- Şark Meselesi'nin ilk aşaması 1071 Malazgirt Savaşı ile başlamış ve 1683 II. Viyana Kuşatması ile sona ermiştir. Şark Meselesi'nin ikinci aşamasında ise Avrupa devletleri Balkanlardaki gayrimüslim unsurların bağımsızlıklarını kazanması için uğraşmış ve bunda da başarılı olarak Osmanlı Devleti'nin parçalanmasını hızlandırmış, Türkleri Anadolu'dan atma isteklerine Sevr Antlaşması ile ulaşmak istemişlerse de Türk milleti buna izin vermemiştir.

Osmanlı Devleti ve Büyük Güçler

- Osmanlı Devleti XIX. yüzyıla girerken toprak bakımından dünyanın en büyük devletlerinden biridir. Bugünkü Anadolu, Trakya, Bulgaristan, Sırbistan, Romanya, Arnavutluk, Karadağ, Yunanistan, Kafkasya, Irak, Suriye, Filistin, Hicaz, Mısır, Trablusgarp, Tunus, Cezayir'den başka Akdeniz'in doğusundaki Girit, Kıbrıs ile Ege Denizi'nin bütün adaları Osmanlı sınırları içindedir.
- Osmanlılarda beyliği kuran ve sınırları genişleten Türklerin yanında onların idaresini kabul etmiş olan Grekler, Latinler, Slavlar, Çerkezler, Gürcüler, Ermeniler, Araplar ve Yahudiler de vardır. Devlet içinde Müslümanlık, Hıristiyanlık, Musevilik gibi çeşitli dinler bir arada bulunmuştur.
- Fransız İhtilali sonucunda çıkan karışıklıklar neticesinde Avrupa'da, Fransa'ya karşı bir cephe oluşmuştur.
- Fransa'nın, 1798'de Mısır'ı işgal etmesiyle birlikte Osmanlı için tehlike kuzeyden değil artık Akdeniz'den gelmeye başlamıştır.

Viyana Kongresi (1815) ve Uluslararası Sorunlar

- Fransız İhtilali sonucunda ortaya çıkan özgürlük ve milliyetçilik akımları Napoleon tarafından Avrupa kıtasına yayılmaya çalışılmıştır.
- Fransa'nın bu politikasına karşı Avrupalı diğer güçler birleşerek Fransa'yla savaşmıştır.
- Fransa'yı yenilgiye uğratan Avrupalı devletler, Viyana'da bir kongre toplamıştır.
- 1814'te toplanan Viyana Kongresi'nde alınan kararlar, 1815'te imzalanmış ve Avrupa'da yeni bir statü meydana gelmiştir.
- İngiltere, Avusturya, Rusya ve Prusya kendi çıkarları doğrultusunda Avrupa'nın siyasi haritasını ve güçler dengesini yeniden düzenlemiştir.
- Kongrede milliyetçilik ve özgürlük akımlarını önleyebilmek için bütün kralların bu akımlar karşısında dayanışma ve fiilî yardımlaşmalarını öngören Metternich (Meternik) sistemi kurulmuştur.

- Bu sistem çerçevesinde hareket eden ve topraklarında düzeni sağlamak için gerektiğinde baskı ve şiddet uygulamaktan çekinmeyen devletler, 1830-1848 İhtilallerinin çıkmasını engelleyememiştir.

Mora İsyanı (1821) ve Yunanistan'ın Kurulması (1829)

- Yunan bağımsızlık hareketi, Fransız İhtilali ile yayılan ulusçuluk akımı sonucunda ortaya çıkmıştır.
- 1814'te Rum tüccarlar, Rusya'nın Karadeniz'deki önemli liman şehri Odesa'da Filiki Eteria (Dostluk Cemiyeti) adıyla gizli bir örgüt kurmuştur.
- Bu örgüt Yunan bağımsızlığı için çalışmaya başlamıştır.
- 1821'de önce Eflâk ve Boğdan'ın ardından Mora'da Yunan İsyanları çıkmıştır.
- Mora İsyanı'nı 1824'te Mısır'da Düzenli ordusu ve güçlü bir donanması olan Kavalalı Mehmet Ali Paşa olan, Girit ve Mora valiliklerinin de kendisine verilmesi koşuluyla isyanı bastırmayı kabul etmiştir.
- Osmanlı-Mısır kuvvetlerinin isyanı bastırması üzerine İngiltere, Rusya ve Fransa; Osmanlı Devleti'ne karşı 1827 yılında Londra Protokolü'nü imzalamıştır.
- Bu üç devlet, isyancılarla Osmanlı Devleti arasında bir ateşkes antlaşması imzalanmasını istemişler ve Yunan devletinin kurulacağını bildirmişlerdir.
- Osmanlı Devleti bu kararları tanımayınca 20 Ekim 1827'de Navarin'deki Osmanlı-Mısır donanması; İngiliz, Fransız ve Rus donanması tarafından bir baskınla imha edilmiştir.
- Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu olan İbrahim Paşa 1828'de Mora'dan çekilmiş ve Rusya, Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmıştır.
- Avrupalı devletler Osmanlı Devleti'ne karşı verdikleri sözü yerine getirmeyip monarşileri korumada tutarsız davranmışlardır.
- 1827-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Ruslar Osmanlı ordusunu mağlup ederek Edirne'ye kadar ilerlemiştir. Sonuçta iki devlet arasında 1829'da Edirne Barış Antlaşması imzalanmış ve bağımsız Yunan devleti kurulmuştur.
- Mora İsyanı, Balkanlarda yaşayan diğer milletlerin ayaklanmalarına örnek olmuştur.

Kırım Savaşı (1853-1856) ve Paris Konferansı (1856)

- Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Kırım Savaşı (1853-1856) yaşanmıştır.
- Rusya'nın Boğazlara açılma isteği ve Osmanlı Devleti'nin topraklarına göz dikmesi, İngiltere ve Fransa'nın çıkarlarına dokunmuş ve Avrupalı güçler, Osmanlı Devleti'nin yanında yer alarak Rusya'ya karşı bir Avrupa bloğu oluşturmuştur.
- Rusya'nın Kutsal Yerler Sorunu'nu bahane ederek başlattığı savaşta, Rusya yenilmiş ve 1856 Paris Antlaşması imzalanmıştır.
- Paris Antlaşması'yla Osmanlı Devleti ilk kez Avrupa devletler hukukuna dâhil edilmiş ve topraklarının bütünlüğü büyük devletlerin garantisi altına alınmıştır.
- Balkanlarda Eflâk, Boğdan ve Sırbistan topraklarındaki yönetimler; Paris Barış Konferansı'na katılan devletlerin ortak garantisi altına alınmıştır. Bu şekilde Rusya'nın güneye inme politikası engellenmek istenmiştir.
- Osmanlı Devleti, Paris Antlaşması ile savaştan önceki sınırlarına dönmüş ve Rus tehlikesinden bir müddet kurtulmuştur.
- Islahat Fermanı'nın antlaşmada yer alması Osmanlı Devleti'nin aleyhine olmuştur.
- Büyük Avrupa devletleri, bu fermanla Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale edebilecekleri yeni bir kapıyı önceden açmışlardır.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi)

- Sıcak denizlere inmek isteyen Rusya, Osmanlı'nın Avrupa'daki topraklarını ve İstanbul'u ele geçirmeyi amaçlamıştır.
- 1853 Kırım Savaşı'nın intikamını da almak isteyen Rusya, Panslavizm siyasetiyle Balkanlardaki Slav ahali üzerinde faaliyetlerini artırarak sürekli Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmıştır.
- Rusya Balkanlarda, Bosna-Hersek ve Bulgar isyanlarını teşvik etmiş ve Sırbistan ile Karadağ'ı Osmanlı Devleti'ne

karşı savaşa kışkırtmıştır.

- Balkanlardaki bu sorunların Osmanlı ordularının galibiyetiyle sonuçlanması üzerine olaylara diplomatik yollardan bir çözüm bulmak isteyen İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya, Avusturya ve İtalya; Haliç'te bulunan Bahriye Nezaretinde 23 Aralık 1876'da İstanbul (Tersane) Konferansı'nı düzenlemiştir.
- Rus elçiliğinde belirlenen İstanbul Konferansı'nda alınan kararlar Osmanlı Devleti'ne bildirilmiştir.
- Osmanlı Devleti'nin istiklaline ve toprak bütünlüğüne aykırı olan teklifler, Bâbîâli'de kurulan bir genel mecliste müzakere edildikten sonra reddedilmiştir. Bunun üzerine Rusya, 1877'de Osmanlı Devleti'ne karşı savaş ilan etmiştir.
- Rûmî takvime göre 1293 yılına rastladığı için bu savaşa 93 Harbi denmiştir.
- 93 Harbi'nde Osmanlılar, Kafkasya ve Tuna olmak üzere iki cephede savaşmak zorunda kalmıştır.
- Osmanlı Devleti, Doğuda Kafkasya'da, Ahmed Muhtar Paşa komutasındaki sınırlı sayıda askerle mücadele etmiştir.
- Ruslar Doğubeyazıt, Ardahan, Kars ve Erzurum Ruslar tarafından işgal edilmiştir.
- Nene Hatun ve diğer Erzurumlu vatandaşlar, Aziziye Tabyası'nı Ruslara karşı büyük bir cesaretle savunmuştur.
- 93 Harbi'nde Batıda Balkanlardaki muharebelerde Rus birlikleri Osmanlı ordusunu Plevne'de abluka altına almıştır.
- 145 gün Plevne'yi savunan Gazi Osman Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu, Rus ve Romen orduları karşısında 10 Aralık 1877'de başarısız olmuştur. Plevne'nin düşmesinden sonra Sırp da Osmanlılara karşı saldırıya geçmiştir.
- Rus orduları Edirne ve Silivri'yi de alarak Ayastefanos'a (Yeşilköy) kadar ilerlemiştir.
- 3 Mart 1878'de İstanbul'da Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır.
- Panslavizm'in bir zaferi sayılan bu antlaşmayla Rusya bölgede çok avantajlı bir duruma gelmişti.
- Avrupa'daki dengenin Rusya lehine bozulduğunu gören Avusturya, İngiltere, Fransa ve Almanya bu antlaşmaya karşı çıkarak Berlin'de uluslararası bir konferans toplanmasını sağlamıştır.
- Ayastefanos Antlaşması, Sevr Antlaşması gibi kâğıt üzerinde kalan bir antlaşma olmuştur.

Berlin Kongresi (1878)

- Avrupalı güçlerin baskısı sonucunda Ayastefanos Antlaşması'nın yeniden düzenlenmesi için Berlin'de bir konferans toplanmıştır.
- Kıbrıs'ın idaresini İngiltere'ye bırakan Osmanlı Devleti, Rusya'yı yola getirmek için İngiltere'ye güvenmiştir.
- Osmanlı Devleti, Rusya, İngiltere, Almanya, Fransa, Avusturya-Macaristan ve İtalya'nın katılımıyla toplanan konferans sonunda Berlin Antlaşması imzalanmıştır.
- Berlin Kongresi'nde sadece Ayastefanos Antlaşması'na yeni bir şekil verilmekle kalınmamış, bozulan Avrupa güçler dengesinin yerine yeni güçler dengesi kurulmuştur.
- 1856 Paris Antlaşması'nda kabul edilmiş olan "Osmanlı topraklarının bütünlüğüne saygı ilkesi" Berlin Kongresi'nde yer almamıştır.
- Osmanlı Devleti'nin, Bosna-Hersek'te ve Kıbrıs'taki egemenliği kalkmıştır.

Berlin'de Ermeni Meselesi

- Rusya, önce Ayastefanos ardından da Berlin Antlaşması'yla Ermeniler lehinde kazanımlar elde etmiştir. Böylece Ermeni Meselesi, uluslararası bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.
- Berlin Antlaşması'yla Ermenilere bağımsızlık yolunu açmayı planlanmıştır.

Mehmet Ali Paşa'nın Güç Kazanması

- Fransa, İngiltere ile giriştiği rekabette 1798'de İngiliz güçlerini Hindistan'da yok etmeyi amaçlamış ve bunun için önce Mısır'ın işgal planını yürürlüğe koymuştur.
- Mısır'ı alarak Süveyş Kanalı üzerinden Hindistan'a ticaret yapmayı hedefleyen Fransa, Yedi Yıl Savaşlarıyla kaybettiği sömürgeleri de Mısır'ı işgal ederek telafi etmek istemiştir.
- Bu hedefler doğrultusunda Napoleon komutasında harekete geçen Fransız ordusu, İskenderiye ve Kahire'yi ele geçirek Mısır'ı işgal etmiştir.
- Napoleon'un Mısır'ı işgaliyle unutulmaya yüz tutmuş olan Doğu Akdeniz Havzası tekrar dünya gündemine girmiştir.
- Cezzar Ahmet Paşa komutasındaki Osmanlı birlikleri karşısında başarısız olan Napoleon, Mısır'a dönmek zorunda

kalmıştır.

- İngilizlerin Süveyş'e çıkması üzerine Fransızlar Mısır'ı boşaltmak zorunda kalmıştır. Mehmet Ali Paşa, Mısır'ı Fransız işgalinden kurtarmak için 1799 yılında Kavala'dan gönderilen seçme askerlerin başında Kahire'ye gelmiştir.
- Fransızların Kahire'yi boşaltmasından sonra kısa sürede buradaki başıbozuk askerleri yönetimi altına alan Kavalalı Mehmet Ali Paşa, bu askerlerin komutanı olmuştur.
- Mehmet Ali Paşa, Mısır'da kendi otoritesini kurmayı başarmış ve bu nedenle 1805'te buraya vali olarak atanmıştır.
- Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'da giderek güç kazanması, Osmanlı yönetimini rahatsız etmiştir. Bu nedenle Selanik ve Kavala valiliklerine tayin edilen Mehmet Ali Paşa bunu kabul etmeyerek Mısır'da kalmıştır.
- Mehmet Ali Paşa, Osmanlı Devleti'nin bir türlü sonuçlandıramadığı Hicaz'daki Vehhabi İsyanı'nı 1818'de bastırarak hac yolunu açmış ve İslam dünyasında saygınlık kazanmıştır.
- Osmanlı Devleti, Mehmet Ali Paşa'ya Hicaz ve Habeş valiliklerini de vermiştir.
- Mehmet Ali Paşa, 1822'de Sudan'da hâkimiyet kurmuştur.
- Sultan II. Mahmud, Mora İsyanı'nı bastıramayınca Girit ve Mora valilikleri karşılığında Mehmet Ali Paşa'dan yardım istemek durumunda kalmıştır. Bu ise Mısır valisinin nüfuzunun daha da artmasına neden olmuştur.

Osmanlı-Rus Rekabeti (1768-1914)

- Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyıldan itibaren çatıştığı Habsburglar ve Safevilerin yerini, XVIII. yüzyılın başından itibaren Rusya almıştır.
- XVIII. yüzyıldan itibaren Rusya, sıcak denizlere inme politikasını uygulamıştır.
- 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Rusya'ya ve diğer Avrupalı devletlere Boğazlardan ticari geçiş hakkı vermek zorunda kalmıştır. Böylece Rusya, ilk defa Karadeniz'e çıkma ve serbestçe ticaret yapma hakkı elde etmiştir.
- Rusya'ya verilen bu haklar nedeniyle Karadeniz "Türk Gölü" olma özelliğini kaybetmiş ve Boğazlar artık devletlerarası hukukun konusu olmaya başlamıştır.
- Napoleon'un 1798'de Mısır'ı işgal etmesi üzerine Rus savaş gemileri ilk defa Boğazlardan serbestçe geçmiş ve Akdeniz'e açılarak Osmanlı Devleti ve İngiltere'yle beraber Fransa'ya karşı savaşmıştır.
- Osmanlı Devleti, İngiltere ile 1809'da imzaladığı Kal'a-i Sultaniyye (Çanakkale) Antlaşması'yla barış zamanında Boğazların yabancı savaş gemilerine kapatılacağını İngiltere'ye kabul ettirmiştir.
- Boğazlar üzerinde üstünlük sağlamaya ve söz sahibi olmaya çalışan Rusya, Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın isyanı ile gelişen Mısır Meselesi'ni kendi hedefleri doğrultusunda kullanmasını bilmiştir.
- Mehmet Ali Paşa İsyanı'nda Rusya'nın İstanbul Boğazı'ndan geçerek Osmanlı Devleti'ne yardım etmesi ve Mehmet Ali Paşa'nın durdurulması nedeniyle İngiltere, Mısır Sorunu'yla ilgilenmeye başlamıştır.
- II. Mahmud Dönemi'nde Mehmet Ali Paşa ile 1833 Kütahya Antlaşması imzalanmış ve devleti tehdit eden tehlike geçici olarak önlenmiştir.
- Osmanlı Devleti ile Rusya arasında 1833 yılında Hünkâr İskeleyi Antlaşması imzalanmıştır. Rusya, Boğazlardan gelecek bir tehlikeye karşı korunmuş ve Boğazların kontrolünde söz sahibi olmuştur.
- Avrupa devletler, Hünkâr İskeleyi Antlaşması'na büyük tepki göstermiştir.
- 1839'da Osmanlı ordusu Nizip Savaşı'nda Mısır kuvvetlerine mağlup olmuştur.
- Mehmet Ali Paşa'ya İstanbul yolunun tekrar açılması, Hünkâr İskeleyi Antlaşması gereği Rusya'nın Boğazlara inerek Osmanlı Devleti'ni koruma hakkını kullanmaya kalkışmasını da beraberinde getirmiştir. Bu durum üzerine İngiltere harekete geçerek Londra'da bir konferans toplanmasını sağlamıştır.
- Bu konferansa İngiltere, Osmanlı, Avusturya, Fransa, Rusya ve Prusya katılmıştır.
- Konferans sonunda imzalanan 1840 Londra Antlaşması'yla Mehmet Ali Paşa'ya Mısır valiliği verilmiş ve Mısır Meselesi çözülmüştür.
- Mısır Meselesi halledildikten sonra Hünkâr İskeleyi Antlaşması'nın süresinin de dolması üzerine Londra'da Boğazlar Konferansı toplanmıştır.
- Konferansa katılan İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya ve Prusya temsilcileri arasında 1841 Londra Boğazlar Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmayla Osmanlı Devleti'nin barış zamanında Boğazları yabancı savaş gemilerine kapalı tutması kabul edilmiştir.

Bloklamalar ve Değişen Uluslararası Şartlar

- İngiltere Kralı VII. Edward (Edvird) ile Rus Çarı II. Nikola (Nikola) 1908'de Reval Limanı'nda bir araya gelerek Makedonya ve Boğazlar Sorunu ele alınmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin meşrutiyeti ikinci defa ilan etmesindeki en büyük dış etken Reval Görüşmeleri olmuştur.
- II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Bulgaristan, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinden çıkmıştır. Balkanlarda Osmanlı Devleti egemenliğinde sadece Arnavutluk ve Makedonya kalmıştır. Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki bu son toprakları da Balkan devletlerinin hedefi hâline gelmiştir.
- I. Balkan Savaşı'nın çıkmasında Rusya'nın takip ettiği Panslavizm politikası ve Balkanları paylaşma konusunda Rusya ile Avusturya arasında yaşanan rekabet de etkili olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp'ta İtalya ile savaştığı sırada Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ birleşerek 1912 yılında Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmiştir.
- I. Balkan Savaşı'na hazırlıksız bir şekilde giren Osmanlı ordusu, Balkan devletleri karşısında bütün cephelerde yenilgiye uğramıştır.
- Arnavutluk da bağımsızlığını ilan etmiştir.
- Avrupalı devletlerin araya girmesiyle Londra Barış Konferansı toplanmıştır.
- I. Balkan Savaşı, 30 Mayıs 1913'te imzalanan Londra Antlaşması'yla sona ermiştir.
- Londra Antlaşması sonrası Bulgaristan'ın savaştan büyüyen çıkması diğer Balkan devletlerini endişeye düşürmüştü ve II. Balkan Savaşı'nın çıkmasına neden olmuştur.
- Yunanistan ve Sırbistan'ın ittifak yapması üzerine Bulgaristan, 29 Haziran 1913'te Yunanistan ve Sırbistan'a savaş açmıştır.
- Bulgaristan'dan Dobruca'yı isteyen Romanya da savaşa girmiştir.
- Bulgar kuvvetlerinin zor duruma düşmesinden istifade eden Osmanlı Devleti de Edirne almıştır.
- Tüm cephelerde mağlup olan Bulgaristan barış istemiş ve 1913'te Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında İstanbul Antlaşması imzalanmıştır.
- Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında 1913'te Atina Antlaşması imzalanmış ve buna göre Osmanlı Devleti Girit'in Yunanistan'a ait olduğunu resmen kabul etmiştir.

I. Dünya Savaşı Öncesi Osmanlı Devleti'ne Yapılan Yardımlar

- Dünyanın farklı bölgelerindeki Müslüman topluluklar, Osmanlı Devleti'nin sıkıntılı zamanlarında yardımda bulunmuştur. Bunlardan en çok bilinenleri Hindistan, Arakan, Azerbaycan ve Moritus'ta yaşayan Müslüman halkın yardımlarıdır.
- Tarih boyunca Türklerle yakın ilişki içinde bulunan Hint Müslümanlar, 1858'de Hindistan'ın tümüyle İngiliz sömürgesi altına girmesinden sonra umutlarını hilafeti elinde bulunduran Osmanlı padişahına bağlamıştır.
- İslam birliği kurma politikası bağlamında halifelik kurumuna büyük önem veren II. Abdülhamid de Arakan'daki Müslümanlara el uzatmıştır.
- Balkan Savaşları sırasında dünyanın her tarafındaki Müslümanlar gibi Myanmarlı Müslümanlar da Osmanlı Devleti'ne yardım için para toplamıştır. O dönemde adı Birmanya (Burma) olan Myanmar'daki (Myanmar) Müslümanlar topladıkları yardımları konsolosluk, Osmanlı Bankası ve Avrupa bankaları aracılığıyla Osmanlı Devleti'ne ulaştırmıştır.
- Tarih boyunca Anadolu'daki soydaşlarının her zaman yanında olan Azerbaycan Türkleri de Osmanlı Devleti'nin yardımına koşmuştur. Balkan Savaşları sırasında ve sonraki yıllarda, Rus baskısı altında oldukları dönemlerde bile Osmanlı ülkesinde meydana gelen gelişmeleri takip etmişlerdir.

4.3. OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ

- Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletle halk arasında irtibatı sağlayan âyan ve eşraf olarak anılan mahalli otoriteler ortaya çıkmıştır.
- Âyanlar, zamanla devletin içine düştüğü sıkıntılardan faydalanıp buldukları bölgede güçlerini ve nüfuzlarını genişletmiştir.
- III. Selim, âyanları halka seçtirerek merkezî otoriteyi güçlendirmek istese de başarılı olamamıştır. Taşrada otoriteyi kuramayan devlet, bu yerel güçlerin varlığını kabul etmek zorunda kalmıştır.
- Âyanların gerek kendi aralarında gerekse devletle yaptığı mücadeleler, sosyal yapıyı ve siyasi dengeleri bozmuştur.

Sened-i İttifak (1808)

- Alemdar Mustafa Paşa, II. Mahmud'un, tahta geçmesini sağlamış ve kendisi de sadrazam olarak padişahın daha etkin bir konuma gelmiştir.
- Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa başkanlığında devlet görevlileri ile İstanbul'a gelen ayanlar arasında geniş katılımlı bir toplantı yapılmıştır.
- Müzakereler sonucunda 29 Eylül 1808'de bir sözleşme kaleme alınmıştır.
- Âyanlara birtakım hak ve imtiyazlar veren bu sözleşmeye Sened-i İttifak denilmiştir.
- Devlet, Anadolu'da ve Rumeli'de kendi kendine güçlenmiş ve bir bakıma özerkliğini ilan etmiş olan âyanların varlıklarını, bu senetle kabul edip hukuki hâle getirdi.
- II. Mahmut döneminde merkezi otoriteye karşı ayaklanan ayanlar ile yapılan sözleşmedir.
- Padişahın yetkilerini sınırlayan ilk belgedir.
- Padişah'ın isteği ile yapıldı. (1808)
- Padişah yetkilerinin sınırlandırılması bu yönü ile 1215'te İngiltere'de kral ile soylular arasında imzalanan Magna Carta'ya benzetilir.
- Âyan adı verilen zengin bir zümre, gücünü artırdı.

Tanzimat Fermanı (1839)

Tanzimat Fermanı'nın önemli maddeleri şunlardır:

- Müslüman ve Hristiyan bütün tebaanın can güvenliği, mal, ırz ve namusu korunacaktır.
- Vergi, herkesin gücü oranında tahsil edilecektir.
- Askerlik tüm Osmanlı tebaası için zorunlu olacak ve askerlik süresi dört veya beş yıl olarak belirlenecektir.
- Hiç kimseye yargılanmadan ölüm cezası verilmeyecek, herkes malını mülkünü istediği gibi tasarruf edebilecektir.
- Ülkenin harap olmasına yol açan rüşveti önlemek amacıyla etkili bir kanun hazırlanacaktır.
- Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra, Sultan Abdülmecit, bu fermanın şartlarına uyacağına dair ant içti.

Islahat Fermanı (1856)

- 1856 yılında Paris konferansını olumlu yönde etkileme gayesi ile ilan edilen bu ferman müslüman gayr-i müslüm farkını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir.
- Avrupalı devletlerin, Osmanlı'nın iç işlerine müdahalesi önlenmek istenmiştir.
- Paris Antlaşması maddeleri arasında yer alması, bu fermanın siyasi nitelikli olduğunu göstermektedir.
- Islahat Fermanı, Kırım Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne yardım eden İngiltere, Fransa ve Avusturya'nın isteklerini karşılamak üzere hazırlanmıştır.
- Rusya'nın daha önce Osmanlı Devleti'nden Ortodoks Hristiyanları bahane ederek sağladığı hak ve ayrıcalıkları, kendileri için elde etmeyi amaçlamıştır.
- Islahat Fermanı, Paris Kongresi'nin başlamasından sonra İstanbul'da 18 Şubat 1856 tarihinde yabancı devlet temsilcilerinin de katıldığı bir törenle ilan edilmiştir.
- Müslümanlar ile gayrimüslimler kanun önünde eşit olacak.
- İrk, din, dil farkı gözetilmeden hiçbir mezhep diğerine üstün sayılmayacak.
- Hiç kimse din değiştirmeye zorlanmayacak.
- Devlet hizmetlerine, askerliğe ve okullara ayırım gözetmeksizin tüm tebaa kabul edilecek.
- Bütün milletler okul açabilecek.
- Cizye vergisi kaldırılacak, gayrimüslimler askerlik yapacak veya askerlik bedelini nakit olarak ödeyecek.
- Tebaanın eşit ve serbest şekilde ticari ve ekonomik girişimlerde bulunabilmesi sağlanacak.
- Bütün uyruklar için dinî ibadet ve törenlerin yapılması serbesttir.
- Hristiyanları küçültücü, muamelede bulunulmayacak ve söz söylenilmeyecektir.
- Bütün memurluklar ve okullar herkese açık olacaktır.
- Müslüman olmayanlar da askere alınacaktır.
- İltizam sistemi kaldırılarak vergiler doğrudan alınacaktır, gibi esaslar getirilmiştir.
- Müslüman olmayan ulusların ayrıcalıklarını genişletmiş, Müslüman halk için yeni bir hak getirmemiştir.
- Islahat Fermanı'nın amacı Müslümanlar ile gayrimüslimlerin haklarını eşit hâle getirerek bütün toplulukları ırk, din, dil ayırımı gözetmeksizin kaynaştırmak ve böylece bir Osmanlı toplumu meydana getirmektir.

Kanun-ı Esasi (1876)

- Osmanlı Devleti'nde padişahlar ve devlet adamları, devletin zayıflamasını engellemek amacıyla çeşitli dönemlerde pek çok yenilik yapmıştır.
- Bu yenilik hareketleri, Tanzimat Dönemi'nde hız kazanmış fakat devletin gerilemesine engel olamamıştır.
- "Yeni Osmanlılar" olarak bilinen aydınlar, Osmanlı Devleti'nin sadece meşruti yönetim ile kurtulabileceğine

inanmıştır.

- Meşrutiyet yönetimine geçiş için devletin siyasi, sosyal ve hukuki yapısında bazı değişikliklerin yapılması zorunluluğu üzerinde de durulmuştur.
- Osmanlı Devleti'nde Kanun-ı Esasi'nin kabulüyle I.Meşrutiyet Dönemi'nin başlamasını sağlayan gelişmeler, 10 Mayıs 1876'da ortaya çıkan öğrenci hareketiyle başlamıştır.
- Devlet kademelerinde önemli görevlere gelen meşrutiyet taraftarları, Sultan Abdülaziz'i tahttan indirerek yerine Şehzade Murad'ı tahta geçirmiştir.
- Kısa süre sonra da V. Murad'ın yerine, meşrutiyeti ilan edeceği teminatını veren II. Abdülhamid tahta çıkarılmıştır.
- 1876'da Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu iç ve dış sorunlar, bir anayasanın ilanını zorunlu kılmıştır.
- II. Abdülhamid, bu iş için Mithat Paşa başkanlığında bir komisyon kurulmasına izin vermiştir.
- Bu komisyon Fransa, Belçika ve Prusya anayasalarından esinlenerek bir anayasa metni hazırlamış ve padişahın da katkılarıyla 119 maddelik Kanun-ı Esasi ortaya çıkmıştır.
- Türk tarihinin bu ilk anayasasıyla Osmanlı Devleti'nde meşrutiyet yönetimine geçilmiştir.
- Meşrutiyet yönetimi, padişahın yetkilerinin yasalarla sınırlandırılmasıdır.
- 1876'da Kanun-ı Esasi'nin ilanından, II. Abdülhamid'in meclisi tatil edip Kanun-ı Esasi'yi askıya aldığı 1878 yılına kadar geçen dönem Osmanlı tarihinde I. Meşrutiyet Dönemi olarak anılır.
- Osmanlı Devleti, Tersane Konferansı'nın yapıldığı sırada 23 Aralık 1876 günü törenle Kanun-ı Esasi'yi ilan etmiştir.
- Padişah 13 Şubat 1878'de Kanun-i Esasi'nin kendisine verdiği yetkiye dayanarak meclisi süresiz tatil etmiş ve otuz yıl sürecek olan II. Abdülhamid yönetimi başlamıştır.
- Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde çıkarılan kanunlarda devlet ile toplum ilişkilerini düzenleme ve Avrupa kanunlarıyla entegrasyon düşüncesi etkili olmuştur.

Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerindeki Hukuksal Gelişmeler

- Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'la birlikte yeni bir dönem başlamış ve hukuk devleti olma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Tanzimat Fermanı'nda Osmanlı Devleti'nin askerlik, vergi, yargı gibi temel meselelerinden bahsedilmiş ancak bu sorunların halledilmesiyle ilgili kanunların ayrıca çıkarılacağı ifade edilmiştir.
- Tanzimat Fermanı'nın uygulanması için 1840'ta kırk maddelik bir ceza kanunu çıkarılmıştır.
- Avrupa hukukundan yararlanılarak hazırlanan Ceza Kanunnamesi'nin eksiklikleri 1851'de Kanun-i Cedit ile giderilmiş ve "kamu davası" uygulaması başlamıştır.
- Fransız kanunları örnek alınarak 1858'de daha kapsamlı bir Ceza Kanunnamesi hazırlanmış ve 1870'te Askerî Ceza Kanunu oluşturulmuştur.
- Özel hukuk alanında yapılan ilk kanun olan Ticaret Kanunnamesi, yine Fransa kanunları örnek alınarak 1850'de hazırlanmıştır.
- Hollanda, Sicilya, Belçika ve Prusya kanunlarından yararlanılarak 1863'te Ticaret-i Bahriye Kanunnamesi hazırlanarak deniz ticareti hukuk güvencesi altına alınmıştır.
- Toprak hukuku alanında yapılan en önemli kanun olan Arazi Kanunnamesi ise Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığındaki bir heyet tarafından 1858'de hazırlanmıştır.
- 1868'de Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığında bir komisyon tarafından Mecelle hazırlanmıştır.
- Mecelle, Tanzimat Dönemi'nde hazırlanan en önemli ve millî kanun olup borçlar, eşya ve yargılama hukukuna dair bölümlerden oluşmuştur.

Kanun-ı Esasi'nin Bazı Maddeleri

- Padişah kutsaldır ve icraatlarından dolayı sorumlu tutulamaz.
- Vekillerin tayin ve azli, yabancı devletlerle sözleşme yapılması, savaş ve barış ilanı, kara ve deniz kuvvetlerinin kumandası, Meclis-i Umûmi'nin toplanması ve tatili, Heyet-i Mebusan'ın feshi padişahın mutlak haklarındandır.
- Matbuat, kanun dairesinde serbesttir.
- Müsadere, angarya ve işkence yasaktır.
- Sadrazam ve şeyhülislamı bizzat padişah belirler, sadrazamın belirleyeceği diğer vekiller ise padişah tarafından

onaylanır.

- Meclis-i Umûmi üyeleri, düşünce ve beyanlarında özgürdür; meclisteki konuşmaları ve görüşleri için haklarında soruşturma açılmaz.
- Kanun teklifi Heyet-i Vükela'ya aittir. • Kanun tasarıları Meclis-i Mebusan ile Meclis-i Âyanda kabul edilir ve padişah tarafından onaylanırsa kanunlaşır. Meclis-i Mebusan üyelerinin seçimle gelecek olması da halkın idareye katılması için yeni bir adım olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde Seçim

- Kanun-ı Esasi'yi hazırlayan komisyonun üzerinde çalıştığı konulardan biri de seçimlerin yapılarak meclisin toplanmasını sağlamak olmuştur.
- Komisyon, meclisi oluşturacak üyelerin atamayla mı yoksa seçimle mi belirleneceği konusu üzerinde titizlikle durmuştur.
- Âyan Meclisi üyelerinin padişah tarafından tespit edilmesi, Mebusan Meclisi üyelerinin ise seçimle belirlenmesi kararlaştırılmıştır.
- Bu iki meclis Meclis-i Umûmiyi meydana getirmiştir.
- Mebusların halk tarafından seçilmesi, Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan önemli bir adım olmuştur.
- Bu ilk seçimle Türk toplumu demokratikleşme yolunda önemli bir adım atmıştır.
- Osmanlı toplumundaki gayrimüslim nüfus, Müslüman nüfusun yaklaşık dörtte biri kadar olmasına rağmen gayrimüslim mebus sayısının, Müslüman mebus sayısına yakın olduğu görülmektedir.
- Bu durum temsil ilkesinin gerçekleşmesi konusunda Müslümanların aleyhine olmuştur.
- Meclis ilk dönem çalışmalarını 28 Haziran 1877'de tamamlamıştır.
- Meclisin 13 Aralık 1877'de başlayan ikinci çalışma döneminde Osmanlı Devleti, Ruslara karşı 93 Harbi'nde ağır bir yenilgi almıştır.
- Müslüman ve gayrimüslim mebuslar arasındaki tartışmalar sertleşmiş ve bu şartlarda meclis çalışmalarının yararlı olmayacağı ortaya çıkmıştır.
- Sultan II. Abdülhamid 13 Şubat 1878'de meclisi süresiz tatil etmiş ve böylece Osmanlı Devleti mutlakiyetçi bir yönetime dönmüştür.

II. Meşrutiyet (1908) ve Siyasi Partiler

- 1908 yılında içerde ve dışarıda gelişen olaylar üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti harekete geçmeye karar vermiştir.
- Aralarında Niyazi Bey, Enver Bey gibi ünlü subayların da bulunduğu askerî gruplar, 23 Temmuz 1908'de Sultan II. Abdülhamid'e Kanun-ı Esasi'yi yeniden yürürlüğe koydurmayı başarmıştır.
- Böylece II. Meşrutiyet Dönemi başlamış ve otuz yıllık bir aradan sonra yeniden mebus seçimi yapılmıştır.
- Seçim, I. Meşrutiyet'te olduğu gibi iki derecedir.
- 1908 seçimlerine İttihat ve Terakki Cemiyetiyle Ahrar Fırkası katılmıştır.
- İttihat ve Terakki Cemiyetinin etkin olduğu II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki ilk meclisi, 275 milletvekiliyle 17 Aralık 1908 tarihinde açılmıştır.
- Yeni rejime karşı çıkan 31 Mart Vakası'nın bastırılmasından sonra Sultan II. Abdülhamid tahttan indirilmiştir.
- 31 Mart Vakası'ndan sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti özgürlükçü tavrından vazgeçmiştir.
- II. Meşrutiyet Dönemi'nde Trablusgarp, Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı yaşanmıştır.
- II. Meşrutiyet Dönemi'nde dört kez sandığa gidilmiştir. Yine bu dönemde farklı fikirleri savunan pek çok parti kurulmuştur. Hatta bazen çok farklı fikirlere sahip olan kişiler aynı parti çatısı altında bir araya gelmiştir.
- Meşrutiyet Dönemlerinde yapılan bu seçimler ve çok partili hayata geçiş denemeleri, Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan önemli adımlar olmuştur.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde Kurulan Siyasi Partiler

- İttihat ve Terakki Fırkası, Ahrar Fırkası, Osmanlı Demokrat Fırkası, İttihad-ı Muhammedi Fırkası, Mutedil Hürriyetperveran Fırkası, İslahat-ı Esasiye Osmaniye Fırkası, Ahali Fırkası, Osmanlı Sosyalist Fırkası, Hürriyet ve İtilaf Fırkası, Millî Meşrutiyet Fırkası
- Enver Bey 1889'da kurulan İttihâd-ı Osmanî Cemiyeti, 1895'te İttihat ve Terakki Cemiyeti adını almıştır.
- 1909'da kendini parti olarak ilan eden İttihat Terakki Cemiyeti, 31 Mart Vakası'nın bastırılması ile güçlenmiştir.
- Bâb-ı Âli Baskını ile hükümeti tamamen ele alan parti Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devleti idare etmiştir.

Üç Tarz-ı Siyaset

- Avrupa'da ulus devlet, halk egemenliği, modernizm ve sekülerizm gibi gelişmeler; din ve töre temelli değerlerin yerine insan aklını ve bilimin ürünü olan değerlerin konulmasını sağlamıştır.
- Ulus devletler, kendi halklarını dil ve ülkü birliğine sahip bir "ulus" hâline getirmek ve "millî kültür" inşa etmek için çalışmıştır.
- Ulus devlet modelinin öncüsü ve başarılı bir örneği olan Fransa, onlarca etnik grubu aynı dili konuşan ortak duygu ve düşüncelere sahip bir millet hâline getirmeyi başarmıştır.
- XIX. yüzyılda Fransa'da; Panslavizm, Pangermanizm gibi pek çok ulusal akım ortaya çıkmıştır.
- Avrupa'da yaşanan bu gelişmelerin Osmanlı Devleti'ne de yansımaları olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ülke parçalanmaya doğru giderken kötü gidişi önlemek amacıyla birtakım kurtuluş çareleri ortaya atılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde merkezî idarenin ve düşünce adamlarının, devletin dağılmasını önlemek için siyasi ve toplumsal birliği koruma çabaları, farklı fikir akımlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Yusuf Akçura, Türk siyasi hayatında "Üç Tarz-ı Siyaset" adlı makalesiyle meşhur olmuştur.
- 1904 yılında Mısır'da "Türk" isimli gazetede yayımlanan bu makale, Türkçülük akımının manifestosu olarak kabul edilmiştir.
- Osmanlılık fikrine göre ırk, dil, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin Osmanlı halkları; haklar ve ödevler bakımından eşit kabul edilmiştir.
- Ortak bir vatan kavramı etrafında bir Osmanlı ulusunun oluşturulması amaçlanmıştır.
- Osmanlılık fikrinin oluşturulma amacı devleti parçalanmaktan kurtarmak ve mevcut sınırları korumak olmuştur.
- Tanzimat Devri'nde güçlenen Osmanlılık söylemi, Balkan Savaşları sonunda önemini yitirmiştir.
- Namık Kemal, Ahmed Mithat Efendi ve Ziya Paşa gibi aydınlar Osmanlılık fikrinin önemli savunucularındandır.
- İslamcılık, dünyadaki Müslümanlardan bir "İslam Birliği" meydana getirilmesi fikri ve eylemidir.
- Sultan Abdülaziz zamanında Osmanlılık fikrinin zayıflamaya başlamasıyla ortaya çıkan İslamcılık fikri, Avrupalılar tarafından Panislamizm olarak da adlandırılmıştır.
- Sultan II. Abdülhamid İslamcılığı fikirden eyleme dönüştürmüştür.
- Onun döneminde sarayda, toplum hayatında, eğitimde ve dış siyasette İslamcılığa önem verilmiştir.
- Dönemin şartları gereği toplumsal alanda dine, milletlerarası alanda da hilafete daha çok vurgu yapılmaya başlanmıştır.
- Birinci Dünya Savaşı'nın başında halife tarafından ilan edilen cihat çağrısı etkili olmamıştır.
- Arap liderlerin Osmanlı'ya karşı İngilizlerin yanında yer alması, milliyetçilik fikri ve bağımsızlık düşüncesinin, İslamcılık fikrinin önüne geçtiğini göstermiştir. Sultan II. Abdülhamid ve ünlü şair Mehmet Akif Ersoy bu fikrin önemli savunucularıdır.
- Türkçülük, Türk birliğini kurmayı hedef alan bir siyasi düşüncedir. Bu düşünceye göre önce Osmanlı Türklerinin, Türk olmadıkları hâlde Türkleşmiş olanların ve millî bilinçten yoksun olanların bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Asya kıtasıyla Doğu Avrupa'da yayılmış olan Türklerin birleştirilmesine geçilerek büyük bir siyasal milliyet meydana getirilmesi amaçlanmıştır.
- Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Mehmet Emin Yurdakul, İsmail Gasıralı ve Ahmet Ağaoğlu Türkçülük fikrinin önemli savunucularındandır.
- Gerek Osmanlılık gerek İslamcılık ve gerekse Türkçülük fikrini ortaya atan ve savunanlar, merkezî idareyi elinde bulunduranlar veya fikir adamlarıdır.
- Bu kişilerin ortak amacı Osmanlı Devleti'nin siyasi ve toplumsal birliğini koruyarak dağılmasını önlemektir.
- Türkçülük fikri, İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birlikte XX. yüzyılın başından itibaren güçlenmiş ve bu fikir Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda da etkili olmuştur.

4.4. OSMANLI DEVLETİ'NDE DARBELER

- Osmanlı tarihinde isyanların önemli bir yeri olmakla birlikte XIX. yüzyıla kadar yaşanan isyanlar, hanedanın değiştirilmesine yönelik bir halk hareketine dönüşmemiştir.
- XIX. yüzyıldan itibaren ise devlet kademelerindeki değişim, Avrupa'da eğitim almış devlet adamlarıyla bazı aydınların tutumu ve özellikle de Avrupa'daki siyasi akımların etkisi, rejimi hedef alan gelişmelere neden olmuştur.

1876 Darbesi

- Genel anlamda darbe, ordunun ya da devlet içindeki siyasi elitlerin örtük ve yasadışı yöntemlerle mevcut hükûmeti değiştirmesi olarak tanımlanır.
- 1876 Darbesi'ni önemli kılan ise Osmanlı Türk tarihinde darbe tanımlamasına uyan ilk siyasi hareket olmasıdır.

- Osmanlı idarecileri ise meşrutî sisteme inanmamış ve yapılan yeniliklerde merkezî otoritenin güçlendirilmesini ön planda tutmuştur.
 - Sultan Abdülaziz'in sert mizacı ve otoriter yapısı, aydınların parlamentolu rejim taleplerini daha da artırmıştır.
 - Başlangıçta fikir yoluyla mücadele eden meşrutîyet yanlıları, başarılı olamayınca "Yeni Osmanlılar" adıyla gizli bir cemiyet kurmuştur.
 - Bu cemiyet, Batı'da eğitim görmüş meşrutîyet yanlısı, genç bürokrat ve aydınlar arasında büyük ilgi görmüş ve cemiyete devlet adamlarından da katılanlar olmuştur.
 - Mısırlı Prens Mustafa Fazıl Paşa, cemiyeti maddi olarak desteklemiştir. Yeni Osmanlılar, meşrutî sisteme geçmek Osmanlı Devleti'nin yönetim merkezi olan Bâbîâli'yi basmayı ve Sadrazam Âli Paşa ile taraftarlarını ortadan kaldırarak Mahmud Nedim Paşa'yı sadrazamlığa getirmeyi planlamışlardır.
 - Bu girişimi haber alan Âli Paşa, cemiyet üyelerinin bazılarını tutuklamış bazı üyeler de yurt dışına kaçmıştır.
 - Osmanlı Devleti'nin geleneksel merkezî idaresine karşı ilk örgütlü muhalefeti başlatan Yeni Osmanlılar, toplumun hiçbir kesiminin tam olarak desteğini kazanamamıştır.
 - Abdülmecid'e göre daha sert bir mizaca sahip olan Sultan Abdülaziz fikir ve siyaset akımlarıyla ilgilenmemiş; ordunun, donanmanın ve demiryollarının geliştirilmesi için uğraşmıştır.
 - Fuat Paşa ve Âli Paşa'yı ölümlerine kadar devlet idaresinde tutan Abdülaziz, onların ölümünden sonra iktidarı tam olarak eline almıştır.
 - Sultan Abdülaziz, her alanda egemen olmak amacıyla sözünden çıkmayacağını düşündüğü Mahmud Nedim Paşa'yı sadrazamlığa getirmiş ve meşrutîyete taraftar olan yöneticileri tek tek görevlerinden uzaklaştırmıştır.
 - Bu dönemde görevinden alınan devlet adamları, padişahı tahttan indirmenin yollarını aramaya başlamıştır.
 - Sultan Abdülaziz ile reform taraftarlarının uzlaşmaz tutumu iç politikada yaşanan gerginlikleri çatışma noktasına getirmiştir.
 - Dış politikada ise devletin Ruslara yaklaşması, Hersek İsyanı, Bulgar İhtilali gibi gelişmeler; Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti aleyhine dönmesine sebep olmuştur.
 - Sultan Abdülaziz tahtta olduğu sürece kendi geleceklerini sağlama alamayacaklarını anlayan bu paşalar, sultanı tahttan indirmek ve hatta öldürmek için fırsat kollamaya başlamıştır.
 - Askerlerin padişaha bağlı olduğunu bilen Hüseyin Avni Paşa, ayrıntılı bir darbe planı hazırlayarak V. Murad'ı tahta geçirmek istemiştir.
 - Padişaha yapılacak bir saldırıyı önleyecekleri gerekçesiyle aldatılan askerlerin, 30 Mayıs 1876 günü sarayı kuşatmaları sağlanmış ve Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek yerine V. Murad tahta çıkartılmıştır.
 - Sultan Abdülaziz'i tahttan indirdikten sonra V. Murad'ı tahta çıkartanlar, 1876 darbesini yapanlar meşrutîyeti ilan etmek konusunda anlaşmazlığa düşmüştür.
 - Mişat Paşa en kısa zamanda meşrutîyet idaresine geçilmesini istemiş, aydınlar ve Batı kamuoyu da onu desteklemiştir.
 - Meşrutîyetin ilanı konusunda tartışmalar sürerken Sultan Abdülaziz'in şüpheli ölümü, devlet işlerini karıştırmıştır.
 - Bu belirsizlik ortamında Abdülhamid, devlet ileri gelenlerine tahta çıkarıldığı takdirde anayasalı bir meşrutî idareye geçeceğini bildirmiştir.
 - 31 Ağustos 1876 günü V. Murad tahttan indirilerek yerine II. Abdülhamid padişah olmuştur.
- 1909 Darbesi
- Türk tarihinde demokratikleşme süreci Sened-i İttifak ile başlamış, Tanzimat ile Islahat Fermanları ve Meşrutîyet'in ilanı ile devam etmiştir.
 - 24 Temmuz 1908'de ilan edilen II. Meşrutîyet ise bu demokratikleşme çabalarının bir devamı olarak ortaya çıkmıştır. - II. Meşrutîyet'in ilan edilmesi sonrası ülkede umut edilen gelişmelerin yaşanmamasından İttihat ve Terakki Cemiyeti sorumlu tutulmaya başlanmıştır.
 - II. Meşrutîyet'in ilanından hemen sonra önemli topraklar kaybedilmiş ve siyasi kargaşa artarak devam etmiştir.
 - Bu durum, cemiyetin itibar kaybetmeye başlamasına ve cemiyete karşı bir muhalefet oluşmasına sebep olmuştur.
 - Şubat 1909'dan itibaren İttihat ve Terakki Cemiyeti ile hükûmet ve muhalefet arasındaki mücadele siyasi durumu daha gergin hâle getirmiştir.
 - Nisan 1909'da İttihâd-ı Osmânî Cemiyetinin kuruluşu ve muhalif bir gazete olan Serbestî'nin başyazarı Hasan Fehmi'nin suikaste kurban gitmesi; bütün tepkileri İttihat ve Terakki Cemiyetine yönlendirmiştir.
 - 13 Nisan 1909'da alaylı askerler ve medrese öğrencilerinin birlikte gerçekleştirdiği darbe girişimi sonuçsuz kalmıştır.
 - İsyân bastırıldıktan sonra sorumluluk II. Abdülhamid'e yüklenmiştir.
 - 13 Nisan 1909 tarihinde yaşanan bu olay, Rûmî 31 Mart 1325 tarihine denk geldiği için 31 Mart Vakası olarak adlandırılmıştır.
 - İsyân, meclisi de etkilemiş ve Meclis-i Mebusan toplantılarına ara vermek zorunda kalmıştır.
 - İstanbul'da bulunan I. Ordu, isyanı bastırmakta başarılı olamamıştır.
 - Bu olayın Selanik'te duyulması üzerine III. Ordu'dan başkanlığını Mahmud Şevket Paşa'nın, kurmay başkanlığını Mustafa Kemal'in yaptığı Hareket Ordusu adıyla bir ordu oluşturulmuştur.

- İsyandan sorumlu tutulan II. Abdülhamid, 27 Nisan 1909'da tahttan indirilmiş ve yerine kardeşi V. Mehmed Reşad getirilmiştir.

1913 Darbesi

- İttihat ve Terakki Cemiyeti, 31 Mart Vakası sonrası arka planda kalarak iktidara hâkim olmuştur.
- Bu sebeple ülkede bir muhalefet cephesi ortaya çıkmış ve 1911 yılında Hürriyet ve İtilaf Fırkası kurulmuştur.
- 18 Ocak 1912 seçimlerini İttihatçılar kazanmış ve yönetimdeki tutumlarının daha da sertleşmişlerdir.
- Arnavutluk İsyanı'nı bastırmak için gönderilen ve İttihatçıların sert politikalarını beğenmeyen bazı asker ve muhalif subaylar, dağlara çıkmıştır.
- "Halâskâr Zâbitân" denilen bu askerler, hükûmete muhtıra vererek meclisin dağıtılmasını, Kâmil Paşa başkanlığında yeni bir hükûmet kurulmasını bildirmiş ve İttihatçılar buna boyun eğmek zorunda kalmıştır.
- Siyasi görüş ayrılıkları sebebiyle parçalanmış olan Osmanlı ordusu, Balkan Savaşları'na hazırlıksız yakalanmıştır.
- İktidarı tekrar ele geçirmek isteyen İttihatçılar, savaşta muhtemel yenilgiyi hükûmet değişikliği için kullanmayı amaçlayarak ordu içinde partizanca davranışlarda bulunmuştur.
- Avrupalı devletler, Bâbîâli'ye bir nota vererek Balkan devletleri lehinde bazı tavizler istemiştir.
- Kâmil Paşa Kabinesi'nin Edirne'yi Bulgarlara verdiği yönünde halkı galeyana getiren İttihatçılar, destek sağlamaya çalışmıştır.
- 23 Ocak 1913 günü Enver Bey, İttihat ve Terakkinin ileri gelenleri ile Bâbîâli'ye doğru yola çıkmış ve yol boyunca halk da onlara destek vermiştir.
- Enver ve Talat beylerin baskısı ile sadrazam Kâmil Paşa istifa etmek zorunda kalmıştır.
- Sultan V. Mehmet Reşad, İttihatçıların teklif ettiği Mahmud Şevket Paşa'yı sadrazam tayin etmiştir.
- Edirne'yi kurtarma, uğrunda darbe yaptığı Edirne'yi 30 Mayıs 1913 tarihli Londra Antlaşması'yla Bulgaristan'a bırakmıştır.
- Bâbîâli Baskını'yla iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki, I.Dünya Savaşı mağlubiyetine kadar muhalefeti sindirerek ülkeyi tek partili bir rejimle yönetmiştir.

Balkanlardaki Toprak Kayıpları

- Osmanlı Devleti 1876, 1909 ve 1913 yıllarındaki darbeler sonrası yaşadığı siyasi sıkıntılar sebebiyle pek çok toprağını kaybetmiştir. XIX. yüzyılın başlarından itibaren Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik fikri başta olmak üzere yaşanan çeşitli gelişmeler, Balkanlardaki milletlerin art arda bağımsızlık kazanmasına sebep olmuştur.
- 1804'teki yeniçerilere tepki olarak çıkan Sırp İsyanı, 1812 yılında Bükreş Antlaşması'yla ayrıcalık, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda imzalanan Edirne Anlaşması'yla Sırp'lar özerklik kazanmıştır. Sırp'ların, Osmanlı Devleti'nden tamamen kopuşu 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda (93 Harbi'nde) Rusların Osmanlı Devleti'ni mağlup etmesi sonucu imzalanan Ayastefanos Antlaşması'yla bağımsızlığını elde etmiştir.
- İngiltere'nin müdahalesi sonucu Ayastefanos'un maddelerinin yeniden düzenlenmesiyle imzalanan Berlin Antlaşması'nda Sırbistan ve Karadağ'ın bağımsızlığı tanınmıştır.
- Bulgaristan'da Türk İslam hâkimiyeti, XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar önemli bir sıkıntı çıkmadan devam etmiştir. Yunanların bağımsızlığını kazanması sonrası Rusların tahrikleriyle Bulgarlar arasında da bağımsızlık duygusu yayılmıştır. Berlin ile özerklik elde eden Bulgarlar 1908'de bağımsızlığını kazanmıştır.
- Yunan Ayaklanması, Bulgarlar tarafından bir model gibi kullanılmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda imzalanan Berlin Antlaşması'yla Sofya merkezli Bulgar Prensiği'nin kurulmasına karar verilmiştir. II. Meşrutiyet'in ardından 5 Ekim 1908'de de Bulgaristan bağımsız bir devlet hâline gelmiştir.
- 1878 Berlin Antlaşması'na Girit ile ilgili özel bir madde konmuş 18 Aralık 1897'de Girit'e muhtariyet verilmiştir. Yunan kralının oğlu yönetici olarak Girit'e tayin edilmiş ve bu gelişme Osmanlı Devleti'nin Ada'daki hâkimiyetine fiilen son vermiştir.
- 1908'de Girit Millî Meclisi, Yunanistan Krallığı'na katıldığını resmen ilan etmiştir. -Avusturya Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı Devleti'ne resmen bağlı olan Bosna-Hersek'i 1878 Berlin Antlaşması'ndan sonra işgal etmiştir.
- II. Meşrutiyet'in ilanından faydalanan Avusturya Macaristan İmparatorluğu, 7 Ekim 1908 tarihinde de bölgeyi kendi topraklarına kattığını ilan etmiştir.
- Berlin Antlaşması önemli bir aşama olmuş; Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız devletler olarak ortaya çıkmıştır.
- Arnavutlar, İttihat ve Terakki iktidarına karşı güvensizlik duymaya başlamış ve 1911'de büyük bir Arnavut İsyanı çıkmıştır.
- Balkan ülkelerinin, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesi sonrası Arnavutların yaşadığı toprakların büyük bir kısmı işgale uğramış ve 28 Kasım 1912'de Arnavutların bağımsızlığını ilan edilmesiyle sonuçlanmıştır.